

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд

за получаване на научно-образователна степен “Доктор”

по професионално направление 3.3 Политически науки (Публична администрация)

Автор на дисертационния труд: Кристина Богданова Василева, докторантка в катедра „Публична администрация“, СУ „Св. Кл. Охридски“;

Тема на дисертацията: „Максимализиране на резултатите от политиките чрез управление на обществените поръчки (с фокус върху политиката за иновации)“;

Автор на рецензията: проф. дн Татяна Томова; катедра „Публична администрация“, СУ „Св. Кл. Охридски“.

1. Общо представяне на докторската дисертация.

Дисертацията на Кристина Василева отговаря на формалните изисквания за разработване на подобен вид труд. Тя се състои от Увод, три глави и Заключение.

Първа глава представя теоретичната основа на докторантското изследване. Въведени са основните понятия: иновация, иновативни обществени поръчки, публични политики и политика за иновации. Акцентът е върху иновациите и най-вече върху иновационния процес и иновационната екосистема – понятия, които имат широко разпространение при обосноваването на съвременните практики на публичното управление, но все още имат маргинално значение за теоретичната наука. Според мен това е и причината, поради която, авторката използва примери, които се отнасят до големите технологични вълни – явление, което е анализирано доста по-задълбочено в академичната литература, но което няма отношение към нейното изследване. За разлика от големите технологични преходи, които се случват без намеса на държавите, „малката“ иновация, която е обект на съвременната политика за иновации е продукт на целенасочени, легитимни усилия на публичните власти. Все пак в тази теоретична Първа глава Кристина Василева поставя серия от съществени изследователски въпроси, на които академичната литература не дава категоричен отговор. Най-важния сред тях е въпросът за „добрата“ иновация, която тя приема да определя чрез ползата за обществото и гражданите в него.

В същото глава авторката въвежда и понятието за обществените поръчки, акцентирайки върху „стратегическите“ и „иновативните“ обществени поръчки. Според мен по същата, посочена по-горе причина, авторката е разширила значението на обществените поръчки, представяйки самите тях като политики. И въпреки че по-нататък в текста тя ги определя като инструмент за постигане на колективните цели, в теоретичната част от своята работа тя ги разглежда но-скоро

като самоцел, която няма алтернатива в процеса на постигане на публичните цели. Това е често срещано объркване в изследванията в областта на публичната администрация, при който практиките се анализират не като социални факти, а като научна истина. Следвайки този подход, авторката е пропуснала да въведе понятието за хоризонтални принципи или хоризонтални политики. По мое мнение използването на обществените поръчки, т.е. прехвърлянето на изпълнението към частни субекти на основата на конкурентен принцип, е хоризонтален принцип в процеса на съвременните политики (те се прилагат дори когато е очевидно, че целите могат да бъдат постигнати и по друг начин). По същия начин насочеността им към иновацията, а и цялата политика за иновации е хоризонтална политика (тя се прилага във всички сектори, независимо от наличието на отделни рубрики за иновативните обществени поръчки, най-вече в бюджетите и в статистиката).

Втората глава на представената за рецензия дисертация е посветена на европейската политика в областта на иновациите и постигането на целите ѝ включително чрез хоризонталните критерии при възлагането на обществени поръчки, независимо от конкретния сектор на приложението им. Представени са съвременни управленски техники за обществено възлагане. Тази Втора глава е изключително информативна. Известен пропуск е липсата на анализ на конкретно приложение на тези практики и най-вече на резултатите, произведени чрез прилагането им. Нормативния подход – така се прави, надделява над позитивния – така се прави при наличието на определени условия.

Третата глава представя резултатите от сравнително изследване на три случая на приложение на иновативните обществени поръчки. Трите случая са подбрани на основата на европейската методика за определяне на отличниците и съответно – на изоставащите в иновативните обществени поръчки (European Innovation Scoreboard). Изследваните три страни са представители на три различни групи сред държавите-членки. Един от трите случая е България, която попада според споменатата вече методика в страните с най-слаб напредък в областта на иновативните обществени поръчки. Докторантката е сравнила трите случая по 17 индикатора, за да установи причините за изоставането на България. На тази основата са формулирани изводи и препоръки за подобряване на анализирания процес в страната. В представянето на всеки случай е включена по една конкретна добра практика, чрез което отново се търсят добрите и слабите страни на управлението на иновативните обществени поръчки.

Уводът определя актуалността, целите, задачите и методите на изследователската работа. Обектът и предметът на изследването са ясно формулирани. Налице е голяма степен на съответствие между формулираните цели, задачи и методи, от една страна, и съдържанието на дисертацията – от друга. Известно разминаване е налице единствено в теоретичната Първа глава. Ограниченията на изследването са въведени и обяснени.

Експлицитно е формулирана работната хипотеза на докторантското изследване, според която „иновативните обществените поръчки качествено променят дизайна на публични политики, водейки до по-висока ефективност. За разкриване на пълния потенциал на системата е необходимо да се преосмисли разбирането за обществените поръчки като за обичайна административна процедура, фокусирана предимно върху законосъобразността и ефективността на разходите... (с. 8).

На практика представената за рецензия дисертация няма **Заключение** (то е представено на половин страница). Това е жалко, защото една не малка част от интересните идеи, разработени или подхвърлени в дисертацията, остават неразбрани. В никакъв случай не можем да кажем, пак по причина на липсващото Заключение, че предварителната хипотеза е доказана. В този смисъл тя има по-скоро смисъл на допускане, а не на работна хипотеза.

Дисертацията е разработена на основата на **представителна литература** – използвани са достатъчен брой (128) библиографски източници на български и английски език, както и множество нормативни актове и стратегически документи (248). Дори и това съотношение показва подхода на авторката, който превръща социалните факти в научни.

2. **Изследователски подход**

Дисертацията на Кристина Василена има изцяло научно-приложен характер. Анализират се и се сравняват добри и лоши практики, за да се изведат поуки за подобряване на публичното управление в страните със слаб прогрес. Този изследователски подход е напълно оправдан, особено в случаите когато става дума за европейски политики, които по един или друг начин се пренасят във вътрешните практики. Той обаче работи, когато е разработена и използвана надеждна изследователска методика, както и достоверна информация – условие, което е изпълнено в докторантското изследване на Кристина Василева.

В изследователско отношение дисертацията има няколко силни страни:

- Обосновано е значението на иновативните обществени поръчки като техника за максимизиране на резултатите от политиката за иновации.
- Доказани са слабостите на използването на иновативните обществени поръчки в България.
- Формулирани са препоръки за подобряването на използването на тази управленска техника в страната.

Като цяло в съдържателно отношение дисертацията е полезна най-вече с емпиричния материал, създаден в процеса на доказване на докторската теза и с изводите и препоръките за българските практики в областта на публичното управление.

В научно- изследователски план дисертацията има следните силни страни:

1. Сравнителното изследване – основният метод на докторантското изследване, е направено професионално. Разработена е подходяща методика, събрана е достоверна информация. Благодарение на това изводите могат да се смятат за доказани.
2. Дисертацията е написана на сравнително добър научен език.

3. Актуалност:

Разработената проблематика е изключително актуална заради проблемите в използването и управлението на обществените поръчки в България.

- Темата за хоризонталните принципи в обществените поръчки стои пред публичното управление в страната от много години насам, като основният стимул за внасянето ѝ в дневния ред идва от Европейската комисия. Въпреки това досега, този въпрос остава нерешен.
- Обществените поръчки са повод за напрежение в обществения и политическия дебат. Търсенето и най-вече прилагането на подходящи форми за провеждането им може да доведе до намаляване на това напрежение и в крайна сметка – до повишаване на ефективността на публичните политики.

4. Познаване на проблема и на литературния материал.

Кристина Василева познава много добре изследванията и практиките, свързани с общественото възлагане в процеса на публичните политики. В работата си тя демонстрира изследователски умения, които ѝ позволяват да анализира и осмисля административните практики – изключително важно умение не само за академична кариера, но и за работа в администрацията. Фактите, на основата на които са изградени приносите, са набрани чрез подходящи методи и по мое мнение не са манипулирани. Освен това те са представени изчерпателно в съответствие с теоретичната логика, възприета от авторката.

5. Научни и научно-приложни приноси.

В автореферата си Кристина Василева е идентифицирала 4 приноса на дисертацията си. От тях като действителни приноси категорично мога да приема втория, третия и четвъртия.

Първият принос, свързан с дадената дефиниция за обществена поръчка, според мен, е спорен – даденото определение е описателно и не съдържа ново концептуално съдържание. То е полезно заради самото докторантско изследване, но едва ли може да се определи като нова концепция.

Вторият принос се отнася до концептуализацията на европейската политика в областта на иновативните обществени поръчки. Това е недостатъчно популярна тема в академичните

изследвания и в този смисъл мога да приема приносния характер на текста на Кристина Василева.

Най-големият принос на дисертацията е свързан с оценката на практиките на обществено възлагане в България и формулираните препоръки за подобряването им. Направените препоръки могат в голяма степен да подобрят публичното управление в страната. Друг е въпросът в каква степен и по какъв начин те могат да бъдат въведени. В този смисъл бих обобщила приносите на дисертацията по следния начин: разработване и научно обосноваване на необходимостта от промени в практиките на публичното управление.

Смятам приносите на дисертационното изследване за значими и ги приемам като основно доказателство за научно-изследователските умения на Кристина Василева.

6. Личният принос

Дисертацията и изводите в нея са личен принос на Кристина Василева. Не ми е известно подобно изследване да е публикувано. Не ми е известно и подобно емпирично изследване да е провеждано.

7. Публикации по темата на дисертацията.

Докторантката е представила 3 научни публикации, две от които в съавторство. Те са публикувани в рецензирани издания. И трите публикации са непосредствено свързани с докторантското изследване, написани са на добър научен език и съответстват на добрите съвременни научни образци.

8. Лични впечатления от докторантката.

Нямам лични впечатления от докторантката. Впечатлена съм обаче от нейните познания и опит в областта на администрирането на общественото възлагане, както и от публикационната ѝ активност.

9. Препоръки и въпроси:

Подходът на докторантката е правилен – тя се опитва да теоретизира практиките в областта на публичното управление. В тази обществена сфера да обявиш отделни практики или техники за наука, което означава за „правилни“, е голямо изкушение. Това няма нищо общо с теоретичната публична администрация, където изкуството да взимаш решения предполага да оценяваш ситуацията и да пречупваш „правилното“ през контекста. Кристина Василева очевидно има тази компетентност. Въпросът е, че теоретичното осмисляне на предмета на нейната дисертация се нуждае от задълбочаване, най-вече в областта на хоризонталните политики, както и на

инструментите на публичните политики по принцип. Това е за бъдещата й работа – и като академичен учен, и като практик в областта на публичната администрация.

А сега имам следния въпрос:

Защо в България продължаваме да мислим за обществените поръчки единствено през критериите „цена“ и „време за изпълнение“? Едва ли защото нямаме стратегически документ по отношение на обществените възлагания?!

Заключение.

Като имам предвид силните страни на докторантското изследване и значимостта на приносите, препоръчвам на членовете на Научното жури да присъди на Кристина Василева научно-образователната степен „доктор“ по професионално направление 3.3 Политически науки (Публична администрация).

08. 09. 2025

Проф. д.п.н. Татяна Томова